

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Duurzaam Gebouwd

Seminarreeks Corporaties

Mede mogelijk gemaakt door:

Authorized dealer

van Genugten
Volkshuisvesting
& Duurzaamheid

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Welkom

van Genugten
Volkshuisvesting
& Duurzaamheid

René van Genugten

Mede mogelijk gemaakt door:

Authorized dealer

CONSOLIS

VBI

Programma

- 09.30 uur Opening door dagvoorzitter René van Genugten
- 09.40 uur Interview met Monique Boeijen, Directeur SWZ
- 10.00 uur Veiligheid garanderen voor uw bewoners
Door: Henk Bruining, Manager R&D bij M&G Group
- 10.20 uur NOM: Prototyping of nieuwe standaard?
Door: Jan Willem Sloof, CEO van Renolution
- 10.40 uur Discussietafels
- 11.10 uur NOM: voorbij de techniek
Door: Robbert van Rijswijk, Adviseur & Projectleider bij Merosch
- 11.30 uur Nieuwe strategieën naar Energieneutraal
Door: Peter Hopmans, Directeur bij Gipe en Ambassadeur van Huren met Energie
- 11.50 uur Discussietafels met lunch
- 13.00 uur Einde

Duurzaam Gebouwd

- Duurzaam Gebouwd is hét integrale platform voor de bouw- en vastgoedsector.
- Haar missie: communiceren, verbinden en activeren met als doel co-making en business te ontwikkelen.
- 24/7 communicatie op de nieuwssite.
- Uitgave van diverse magazines.
- 60 kleine (10pax) en grote (900pax) evenementen p.j.
- Beurs Building Holland 11 t/m 13 april 2017.
- Meer weten? Vraag het Eva Vlas!

Feiten corporaties

CO2 uitstoot
per woning stijgt
de afgelopen
jaren alleen maar,
naar 2744 kg per
woning in 2014

64,6% van de
woningen valt in
de categorie
betaalbaar
met huurprijzen
tussen € 403,06 en
€ 618,24

**25% van de
investeringen**
gaat naar
woningverbetering,
leefbaarheid en
verduurzaming, 75%
gaat naar
nieuwbouw (2013)

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

van Genugten
Volkshuisvesting
& Duurzaamheid

Interview

Monique Boeijen
Directeur SWZ

Mede mogelijk gemaakt door:

Authorized dealer

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Veiligheid garanderen voor uw bewoners

Henk Bruining, Manager R&D bij M&G Group

Mede mogelijk gemaakt door:

Authorized dealer

Introductie

Henk Bruining
Manager R&D

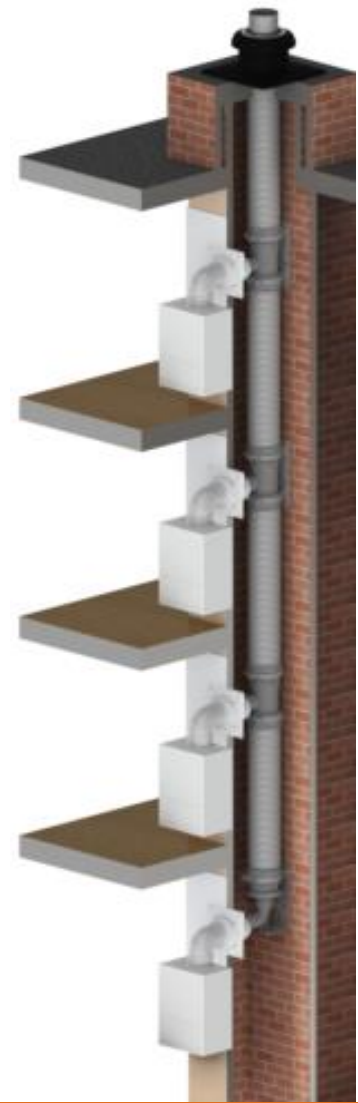
- Lid Rogafa (Nederlandse rookgasafvoer fabrikanten)
- Voorzitter Schaduwcommissie T166
- Lid van diverse Europese en Nederlandse normcommissies

VEILIG WONEN

Rookgasafvoer

Inhoud

- Koolmonoxide incidenten
- Onderzoeksraad voor Veiligheid
- De praktijk
- Ketelvervanging in de gestapelde woningbouw
- Systemoplossingen

Onderzoeksraad voor Veiligheid

Uit onderzoek van de Onderzoeksraad voor Veiligheid naar koolmonoxideongevallen blijkt dat 46% van de ongevallen gebeurt met een moderne CV-installatie.

- Het merendeel hiervan is goed onderhouden.
- Overlijden gemiddeld 10 mensen aan een koolmonoxide vergiftiging.
- Gemiddeld 200 slachtoffers opgenomen in een ziekenhuis wegens koolmonoxidevergiftiging.
- Werkelijke aantallen mogelijk drie tot vijf keer zo hoog

ONDERZOEKSRAAD
VOOR VEILIGHEID

Waarborging in Nederland

Aspect	Verplichte registratie	Keuring installaties	Installateurs	Toezicht
Nederland	Geen	Alleen > 100 kW	Erkenning niet verplicht	Geen
Duitsland	Ongevallen en gebreken	Oplevering, revisie, vervanging	Erkenning verplicht	Netbeheerder/ schoorsteenveger
België	Ongevallen	Periodiek onderhoud	Erkenning voor gasaansluiting	Netbeheerder
Groot-Brittannië	Ongevallen en gebreken	Jaarlijkse keuring en onderhoud verplicht in huurwoningen	Erkenning verplicht	HSE, Gas Safe Register
Denemarken	Onbekend	Verplicht onderhoud per 1-2 jaar	Erkenning verplicht	Netbeheerder

Het Nederlandse stelsel voor de veiligheid van installaties in vergelijking met de ons omringende landen.

Wat komen we tegen in de praktijk

Hoe het niet moet!

(individueel/parallel systeem)

Hoe het niet moet!

(individueel/parallel systeem)

Hoe het niet moet!

(individueel/parallel systeem)

Belangrijkste aanbevelingspunten

De veiligheid rondom CV installaties, melders en rookafvoersystemen zou beter geborgd kunnen worden via:

1. Wettelijke eisen die uitwijzen of een verbrandingsinstallatie als geheel **failsafe** en **foolproof** is
2. Het formuleren van wettelijke eisen die leiden tot de betrouwbaarheid en effectiviteit van koolmonoxidemelders.
3. Toepassing van melders in woningen en publieke gebouwen stimuleren
4. Het geven van voorlichting over de risico's met betrekking tot koolmonoxide bij bewoners, eigenaren, installateurs en hulpverleners

Ga voor veiligheid!

- Kies voor “**failsafe**” systeem (=concentrisch)
- Bij ketelvervanging altijd het rookgasafvoersysteem vervangen
- Integrale benadering systeem: ketel én rookgasafvoer

Neem uw verantwoordelijkheid!

Concentrisch rookgasafvoer

- Een gecombineerde luchttoevoer- en rookgasafvoersysteem in één.
- Rookgassen kunnen bij eventuele lekkage niet in de woning komen.
- De kans op koolmonoxidevergiftiging wordt hiermee verkleind.

Failsafe oplossing in de praktijk

Ketelvervanging in de gestapelde woningbouw

ERP richtlijn

Vanaf 26 september 2015
verbod op productie VR
toestel in Europa.

VR en HR toestellen kunnen
technisch niet in combinatie
op gezamenlijk
rookgasafvoer systeem.

Bij toestelvervanging ook het rookgasafvoersysteem vervangen

Levensduur Rookgasafvoer materiaal

NPR 3378-45: De conditie van het afvoersysteem moet zo goed zijn, dat is gewaarborgd dat dit langdurig rookgasdicht blijft. Het is dus niet voldoende om te controleren of er geen gaten in het afvoersysteem zitten en of het afvoersysteem nog stevig in elkaar zit. Voor de conditie van het afvoersysteem moet er ook een uitspraak worden gedaan over de lange duur.

Bij toestelvervanging behoort ook het afvoersysteem te worden vervangen, tenzij wordt aangetoond dat het afvoersysteem nog probleemloos 15 jaar kan functioneren.

Barrières in de gestapelde woningbouw

- Mix van huurders en kopers
- Niet alleen rookgasafvoer controleren maar ook luchttoevoer
- Controle of alle aanwezig techniek en componenten goed zijn opgenomen in beheer en onderhoudsplan
- Diversiteit keteltypen
- Geen systeem garantie
- Beheersbaarheid

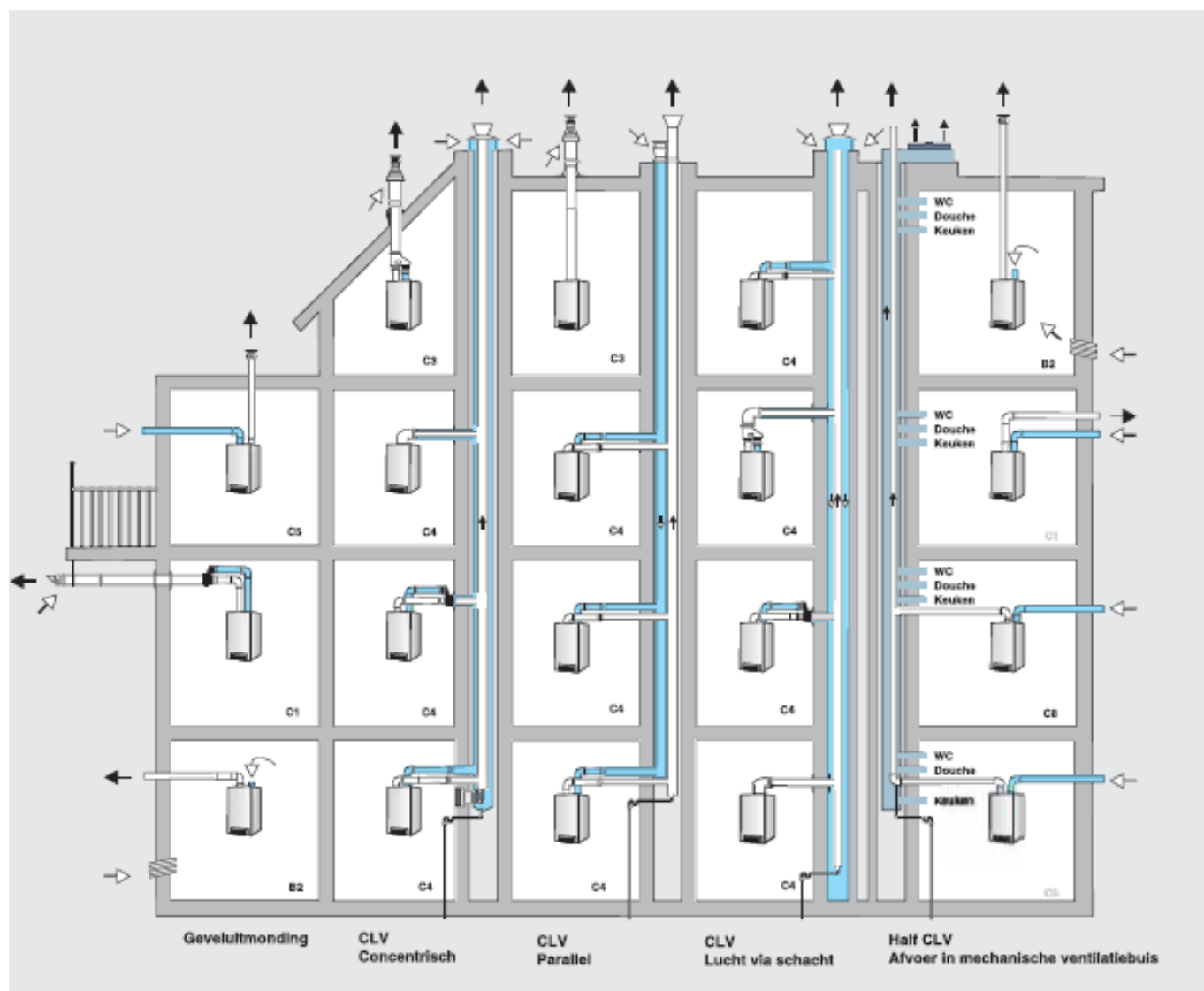
Het collectieve afvoersysteem verandert....

- Bouwkundige staat gebouwde omgeving verslechtert
- Kanalen voldoen technisch niet meer
- Eerste CLV-systemen: werken op basis van thermische trek

Nieuwe benadering CLV nodig

- Keteltechniek: temperatuur rookgassen veel lager
- Er is een nieuwe ketelnorm in de maak, er komen nieuwe ketel klassen (o.a. C10)
- Materialen en technieken
- Dichtheid van rookgasafvoer deel en luchttoevoer deel belangrijk

Rookgasafvoer in de gestapelde woningbouw

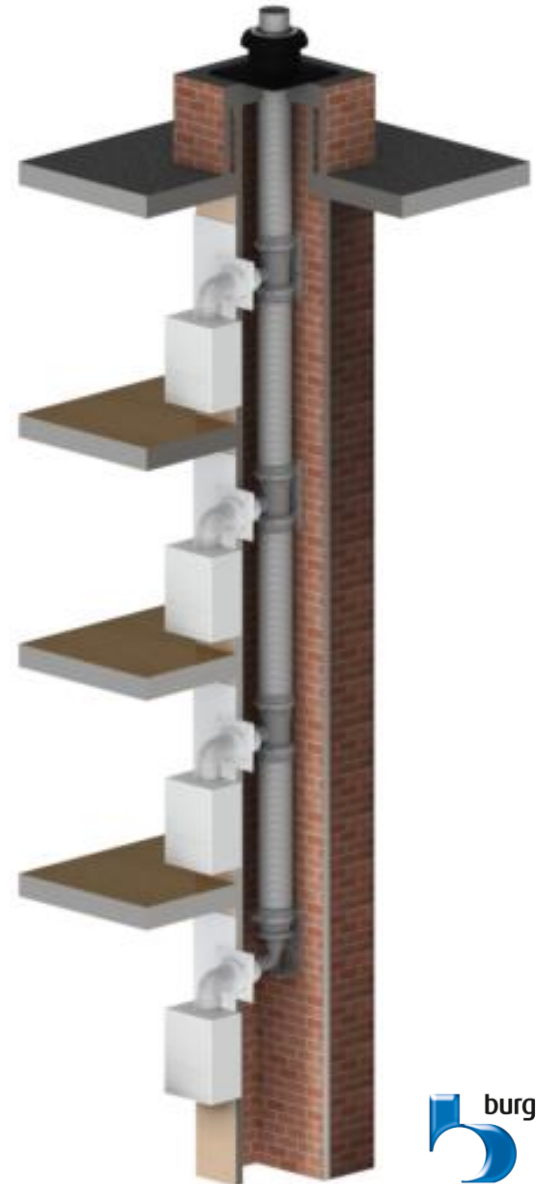

CLV-systemen

Aandachtspunten bij verketeling

- Quick scan/inspectie altijd de basis voor advies
- Elke situatie is anders
- Meerdere scenario's open houden
- Mixen van systemen/materialen: kan het wel, mag het wel?
- Hoe zit het met brandveiligheid?

Dan pas keuze voor systeem, materiaal en ketel !

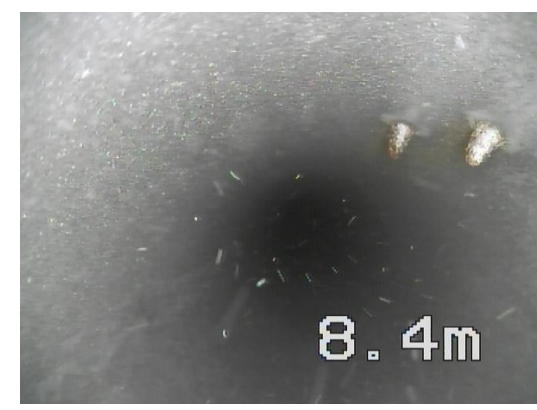
Quick scan bestaande woningbouw

Rookgasbuis
verstopt

Schroef door
rookgasbuis

Quick scan bestaande woningbouw

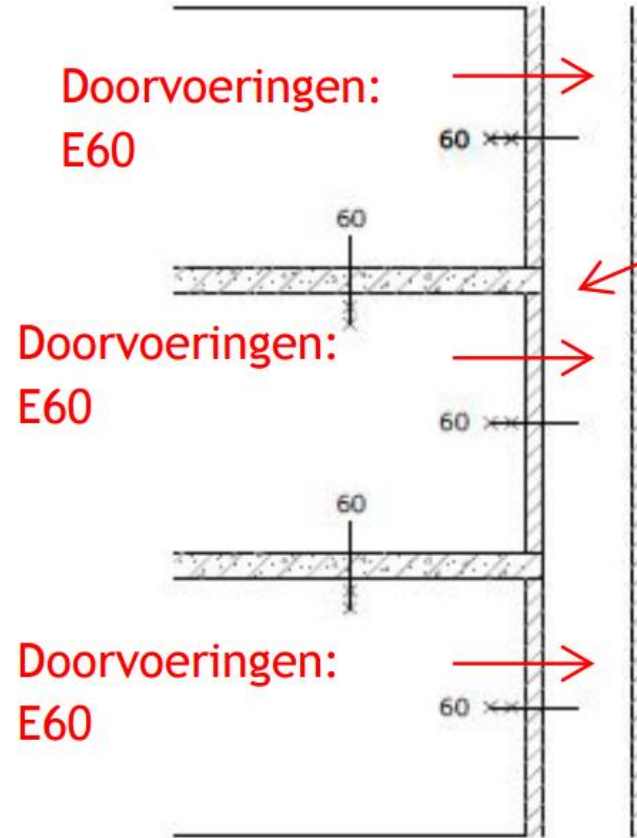
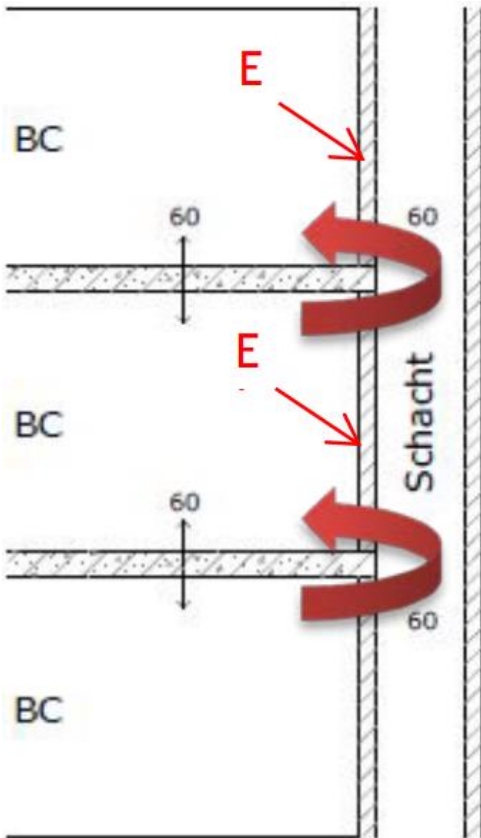

Gaten in de rookgasafvoer
in de woning !

Rookgassen kunnen probleemloos in de
leidingschacht komen met alle gevolgen
van dien.

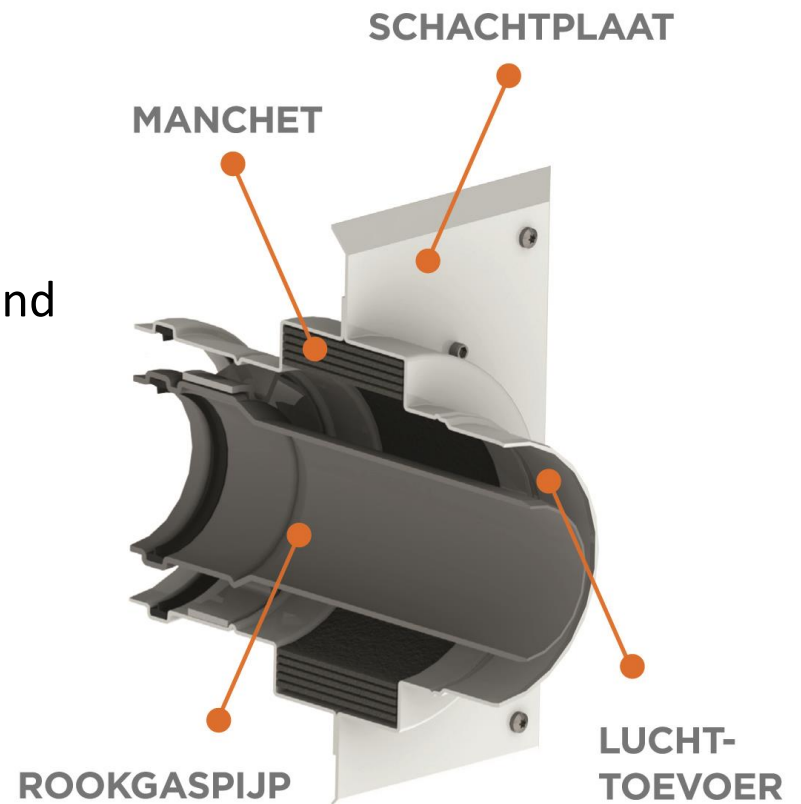
WBDBO-eis

Geen brand in schacht
Brandbare materialen in
schacht op voldoende
afstand.

Concentrische doorvoermanchet

- Voldoet aan Bouwbesluit (WBDBO)
- Schachtaansluiting ruim 60 min. brandwerend
- Beoordeeld volgens EN1366-3:2009
- Getest door Efectis

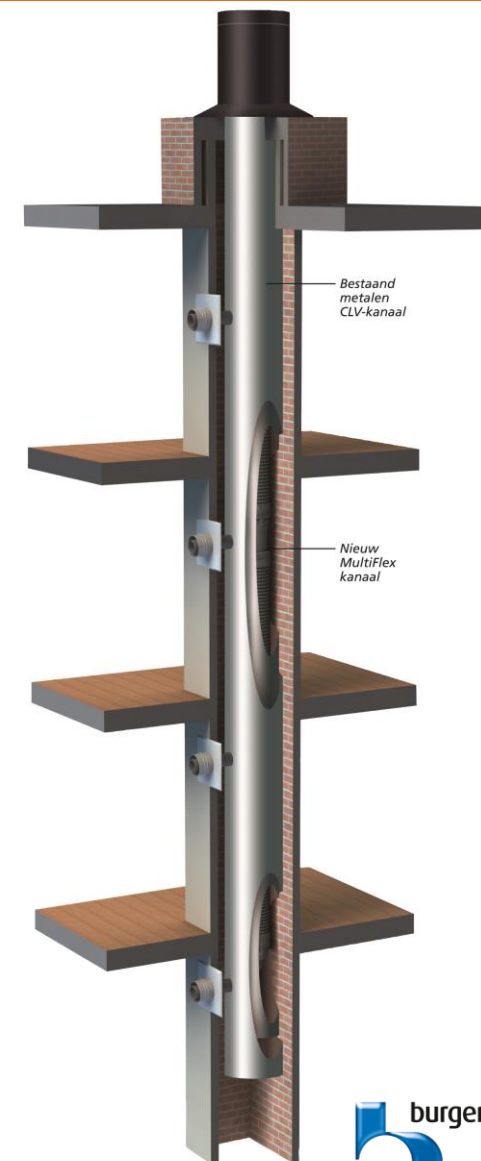
Hoe veilig is uw woningvoorraad ?

**Heeft u al een Quick scan van uw
woningvoorraad laten doen ?**

Systemoplossingen in de gestapelde woningbouw

Systemoplossingen in de gestapelde woningbouw

MultiFlex CLV renovatie, flexibel kunststof, collectief

Systemoplossingen in de gestapelde woningbouw

RVS star CLV systeem, collectief

- Combinatie luchttoevoer verbrandingsgasafvoer
- RVS 316 binnenbuis en 304 hoogglans gepolijst buitenbuis
- Uit gestandaardiseerde componenten op te bouwen

Heeft u vragen?

**Bedankt voor uw aandacht,
Henk Bruining**

**POWERFUL
SOLUTIONS**

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

NOM: Prototyping of nieuwe standaard?

Jan Willem Sloof, CEO van Renolution

Mede mogelijk gemaakt door:

Authorized dealer

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Discussietafels

30 minuten

Mede mogelijk gemaakt door:

Authorized dealer

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

NOM: voorbij de techniek

Robbert van Rijswijk, Adviseur & Projectleider bij Merosch

Mede mogelijk gemaakt door:

Authorized dealer

Nul-op-de-meter

Meer dan techniek alleen is belangrijk voor een succesproject!

Robbert van Rijswijk – Merosch

Inhoud

1. Voorstellen
2. NOM: stand van zaken
3. Kansen en uitdagingen

Merosch
vormgeven aan duurzaamheid

Adviseurs voor **gezonde**
en **energieneutrale** gebouwen

www.merosch.nl

Prachtprojecten!

Merosch
vormgeven aan duurzaamheid

Energieneutrale school Kapelle

Energieneutrale MFA Veenendaal

Energieneutrale Plein Oost Haarlem

Energieneutrale stadsdeelwerf

Energieneutrale IKC Zeven Zeeën

CPO Ecowijk Houten

Energieneutrale woningen Rijswijk

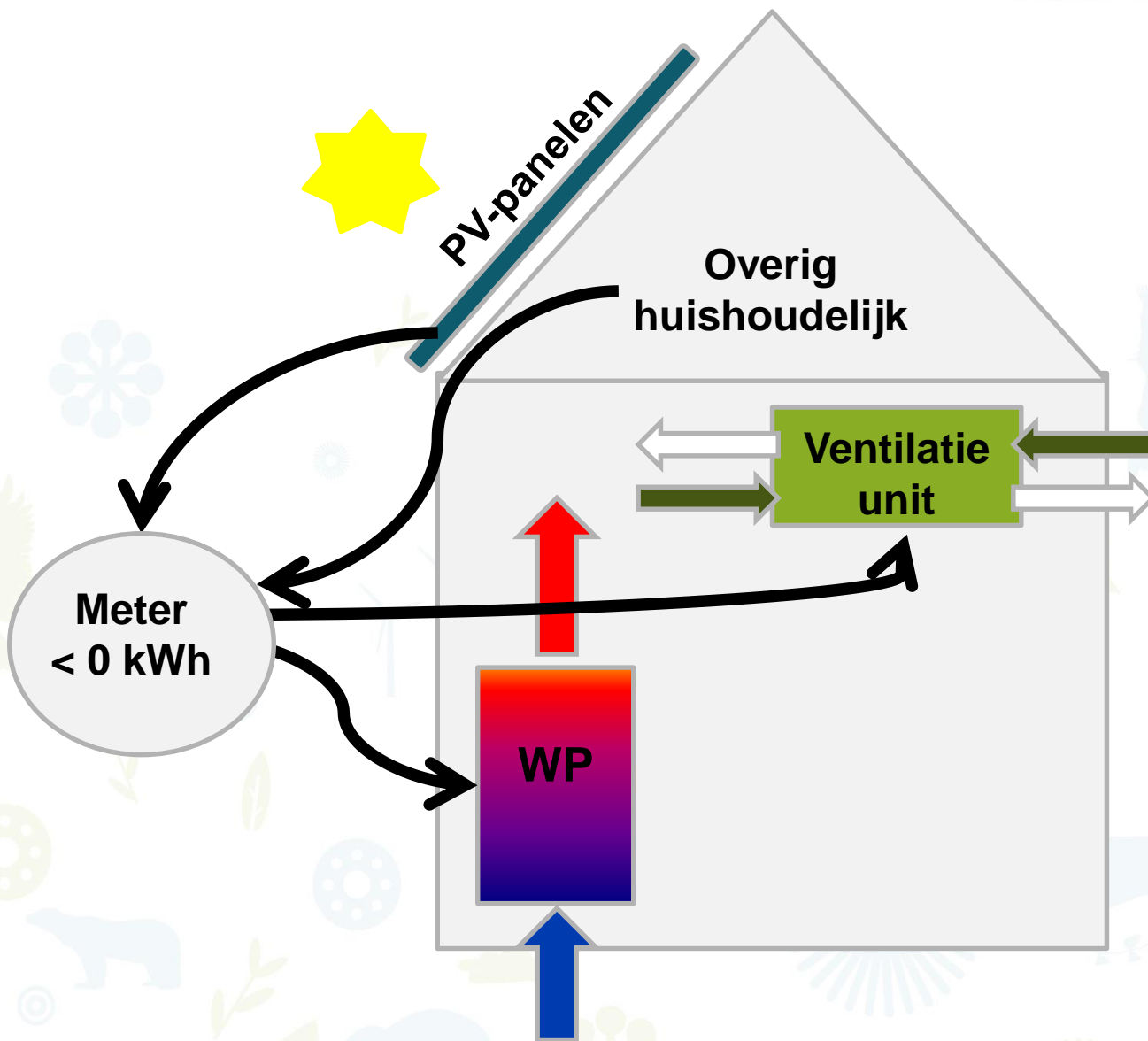
Energieneutrale woningen Best

NOM-renovaties Zoetermeer

Nul-op-de-meter

Merosch
vormgeven aan duurzaamheid

Gas is zó 20ste eeuw!

- Dubbele infrastructuur
- Explosiegevaar/CO-vergiftiging
- (Zeer) lage energievraag woningen
- Afhankelijkheid buitenland

Hoe NOM?

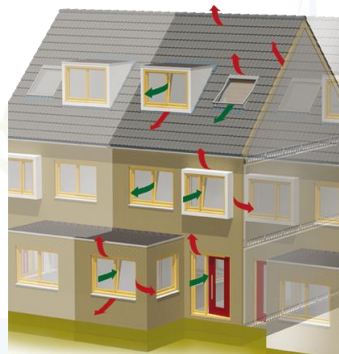

Uitstekende isolatie

Warmtepomp

=

Luchtdicht bouwen

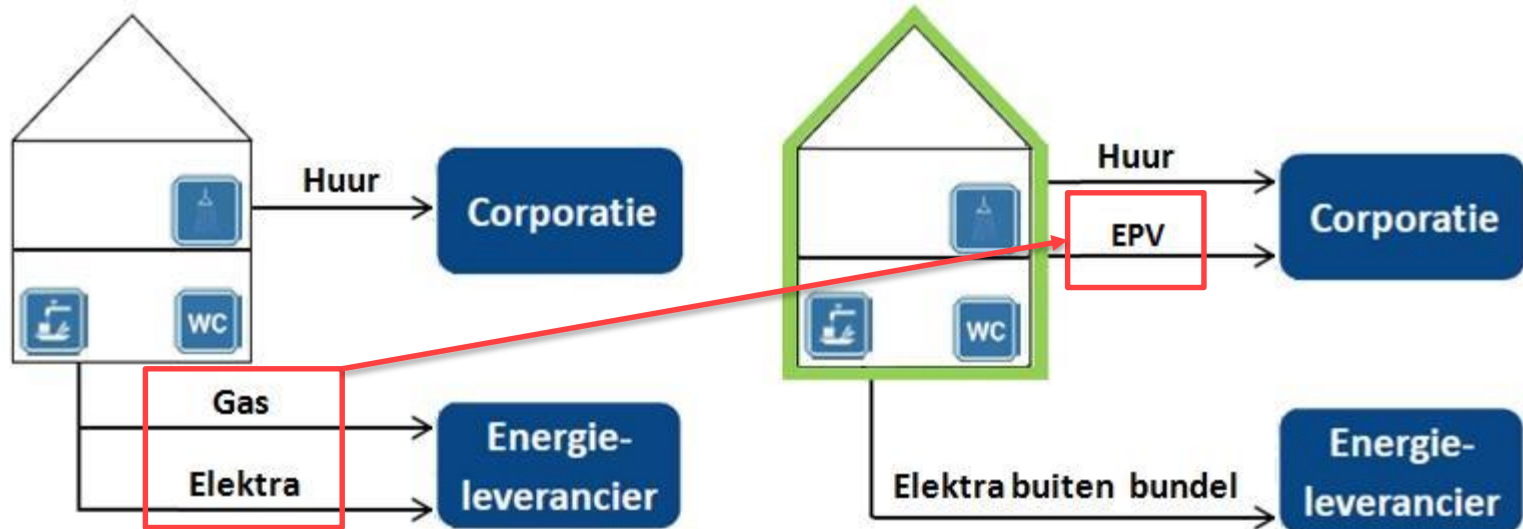

Dak vol zonnepanelen

Kansen

- Energieprestatievergoeding (EPV)
- Tot € 1,40 per m² per maand

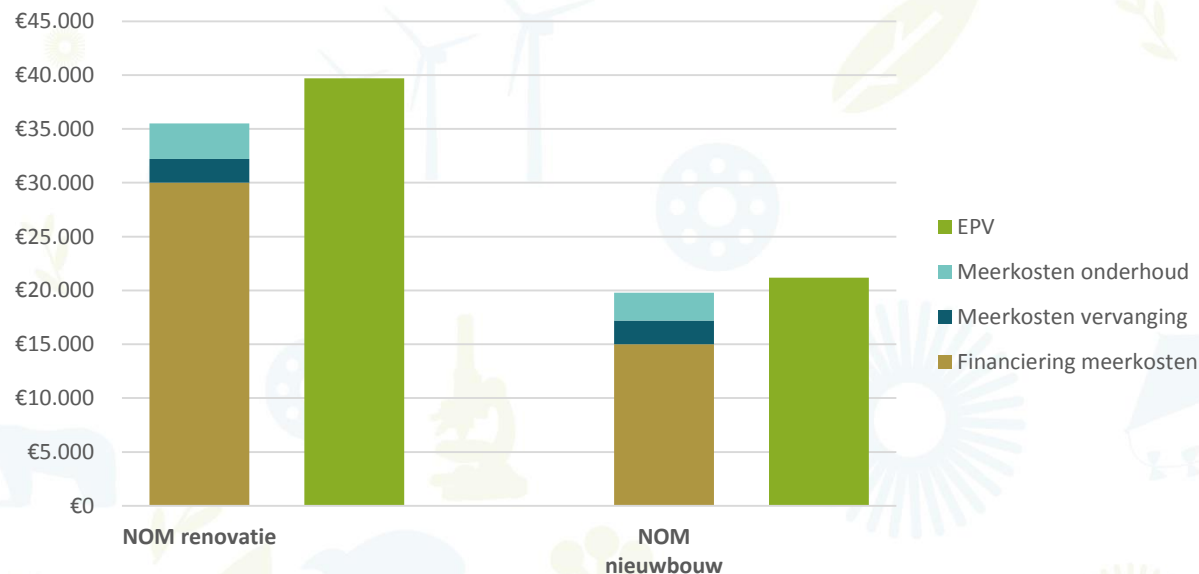

Kansen

- Meerkosten NOM t.o.v. 'standaard':
€ 30.000 (renovatie) en € 15.000 (nieuwbouw)
- Energieprestatievergoeding (EPV):
1,4 €/m²/maand (renovatie) en 0,75 €/m²/ maand (nieuwbouw)

NCW NOM tussenwoning (107 m²)

Kansen

- Verbeterd binnencomfort
- Betaalbare en gezonde woningen!

Kansen

- Complete vernieuwing woning
- Verhoging waarde van pand

Aandachtspunten

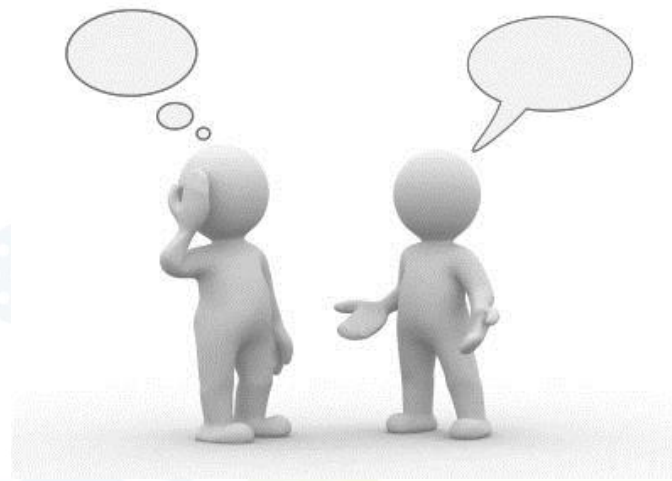
- Kwaliteitsborging
- Vastleggen prestaties
- Garanties af laten geven door bouwer
- Controle:
 - Luchtdichtheid
 - Gegarandeerd energiegebruik
 - Ventilatiehoeveelheden
 - Geluid

Aandachtspunten

- Bewonerscommunicatie
- Rechten en plichten helder formuleren
- Goede uitleg gebruik noodzakelijk!
- Eén aanspreekpunt voor bewoners

Aandachtspunten

- Geluidsproductie
- Door dikke muren andere beleving geluid
- Installaties moeten geluidsarm zijn
- Burengeluid eerder een probleem

Aandachtspunten

- Vroegtijdig samenwerken met netbeheerder
- NOM woningen hebben impact op net

Aandachtspunten

- Aanpassing salderingsregeling
- Risico nu vaak bij bewoners
- Energiegebruik minimaliseren
- Gebruik in de middag maximaliseren

Conclusie

- Het kan én gebeurt al
- Verbetering woning, comfort en duurzaamheid
- Rekening houden met aandachtspunten

Bedankt voor uw aandacht!

voor meer informatie:
www.merosch.nl

Merosch BV
Robbert van Rijswijk
r.vanrijswijk@merosch.nl
0172-619623

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Nieuwe strategieën naar Energieneutraal

Peter Hopmans, Directeur bij Gipe en Ambassadeur van Huren met Energie

Mede mogelijk gemaakt door:

Authorized dealer

Nieuwe strategieën naar Energieneutraal

Peter Hopmans

GIPE
adviesbureau

van Genugten
Volkshuisvesting
& Duurzaamheid

Nieuwe strategieën naar energieneutraal

- ▶ De verduurzaming van de sociale huursector is een essentiële **strategische, maatschappelijke** en **sociale** opgave op industriële schaal.
- ▶ Het gaat niet over een beetje beter en anders doen, maar over een **ingrijpende transitie** van het systeem.

De corporatiesector:

- ▶ 374 woningcorporaties
- ▶ 2,4 miljoen huurwoningen
- ▶ Ca. 5 miljoen bewoners

Investerings 2014:

- ▶ Nieuwbouw Huur: 4,8 mld
- ▶ Bestaande voorraad: 2,2 mld
- ▶ **Energiemaatregelen: 0,14 mld**

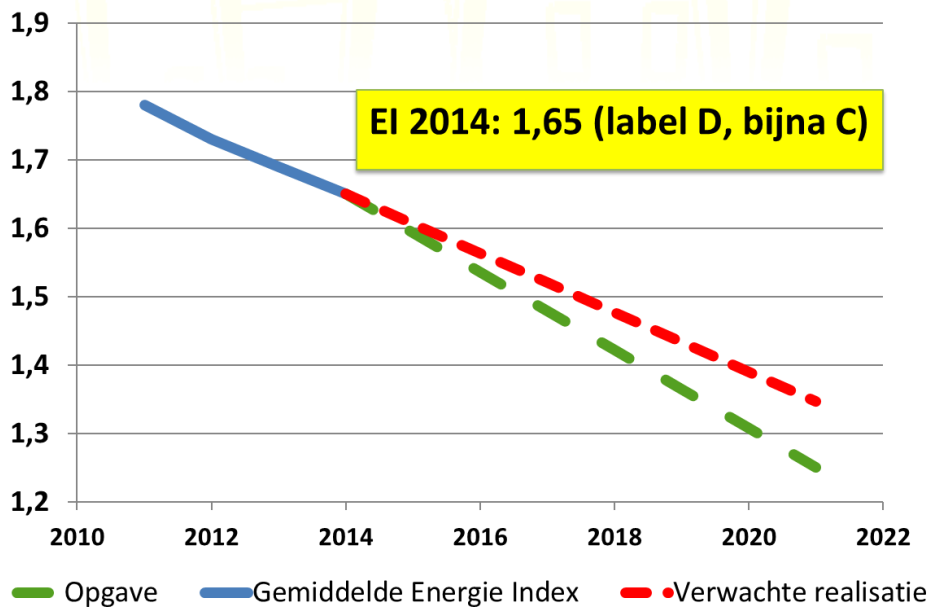
Kengetallen

Huur- en woonlasten 2015:

- ▶ Gemiddelde huur: € 569
- ▶ Energiekosten: € 163
- ▶ Huurtoeslag: € 70
- ▶ Netto besteedbaar inkomen: € 24.800
- ▶ Gemiddelde woonquote: 36%

Doelstellingen en Ambities

Nationaal Energieakkoord:

- ▶ In 2020 gemiddelde EI van 1,25 (label B)
- ▶ In 2030 gemiddeld label A
- ▶ In 2050 energie/klimaatneutraal

United nations conference
on climate change
COP21/CMP11

duurzaamgebouwd.nl

van Genugten
Volkshuisvesting
& Duurzaamheid

Wet- en regelgeving “moving target”

Woningwet 2015:

- ▶ Prestatieafspraken tussen gemeente, corporatie(s) en huurdersorganisatie(s)
- ▶ Energiezuinig maken woningvoorraad is prioriteit
- ▶ Verhuurdersheffing
- ▶ Passend toewijzen
- ▶ Splitsing DAEB - NIET DAEB
- ▶ Wet doorstroming huurmarkt / huursombenadering

“Energiewetgeving”:

- ▶ Energielabel en ‘Nader Voorschrift’
- ▶ Warmtewet
- ▶ Wet Energieprestatievergoeding
- ▶ STEP/FEH/SDE+ / ‘Maatregelsubsidies’
- ▶ ‘Postcoderoos’
- ▶ Wet STROOM

duurzaamgebouwd.nl

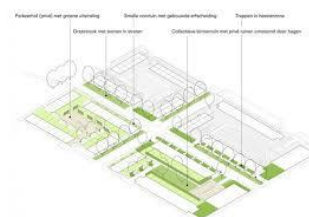
CONSOLIS

VB92

van Genugten
Volkshuisvesting
& Duurzaamheid

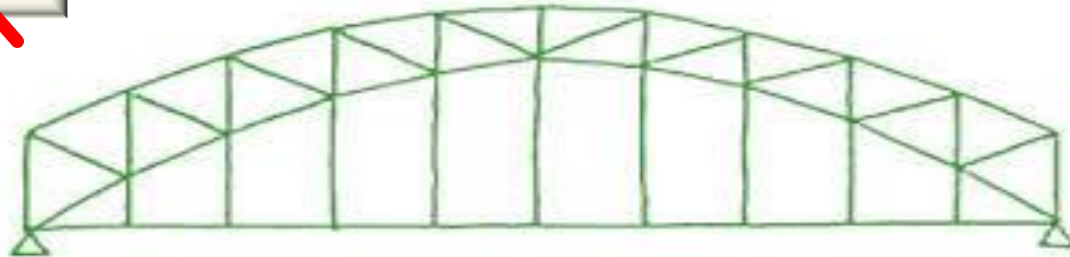

Energetische uitdagingen in nieuwbouw en bestaande bouw

van Genugten
Volkshuisvesting
& Duurzaamheid

~~2020 gemiddeld
Label B~~

IST
(EI 1,65 2016)

2016

NOM

Energieneutraal

2050

- ▶ Hoe ver zijn we?
- ▶ Wat is de ambitie?
- ▶ Wat is nodig?
- ▶ Hoe vullen we in?

duurzaamgebouwd.nl

CONSOLIS

VBI

van Genugten
Volkshuisvesting
& Duurzaamheid

Opdrachtnemers & Opdrachtgevers

Aanbieders

Corporaties

- ▶ Rol aannemers:
 - ▶ van traditioneel naar innovatief
 - ▶ Samenwerking in de keten
- ▶ Kostenverlaging
- ▶ Industrialisatie & Standaardisatie

- ▶ Total Cost of Ownership
- ▶ Flexibiliteit
- ▶ Continuïteit
- ▶ Duurzaamheid

- ▶ Regisserend opdrachtgeverschap
- ▶ Van traditioneel naar innovatief
- ▶ Samenwerking in de keten
- ▶ Veranderende eindgebruiker
- ▶ Rendement over life cycle

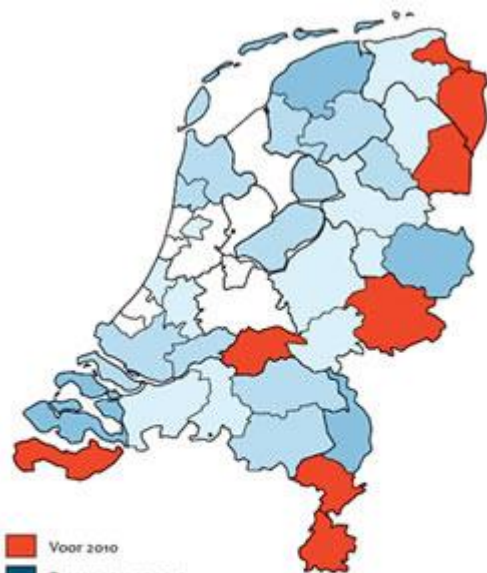
Voorbeeld Strategie Woningcorporatie

- ▶ **Stap 1:** In 2020 gemiddeld label B (afwezigheid van labels E of slechter)
- ▶ **Stap 2:** 2016-2018
 - ▶ Vraaggestuurd voorzien van PV
- ▶ **Stap 3:** 2019-2029
 - ▶ Bouwjaar 1973-1980: Op natuurlijke momenten schil naar NOM en PV maar nog geen installaties (NoM - ready)
- ▶ **Stap 4:** 2030-2040
 - ▶ Bouwjaar 1980-1991: Op natuurlijke momenten volledig naar NOM
- ▶ **Stap 5:** 2030-2040
 - ▶ Bouwjaar 1973-1980 (zie stap 3): Toepassing duurzame installaties => volledige woning NoM

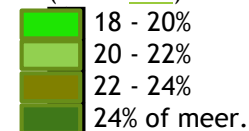
Sloop-nieuwbouw: waar en waarom?

- ▶ Parkstad Limburg, Zeeland, N-O Groningen: minder en andere woningen a.g.v.:
 - ▶ Krimp
 - ▶ Vergrijzing: meer levensloopbestendige appartementen, nabij voorzieningen, minder grondgebonden aan de randen
- ▶ Randstad / grote steden
 - ▶ Nieuwbouwopgave a.g.v bevolkingstoename (alle typen)
 - ▶ Vervanging verouderd bezit (renovatie te kostbaar)

Rekening houden met demografische ontwikkelingen

Verwachte vergrijzing in Nederland in 2025. Percentage bejaarden in de totale bevolking (Bron: CBS)

Renoveren of Sloop/Nieuwbouw?

Invalshoeken:

- ▶ Milieu
- ▶ Financieel
- ▶ Bouwtechnisch
- ▶ Uitvoering
- ▶ Flexibiliteit - Woontechnisch
- ▶ Identiteit, imago en cultuurhistorisch belang
- ▶ Markt
- ▶ Woonomgeving
- ▶ Sociale effecten en bewonersinvloeden
- ▶ Woningdifferentiatie
- ▶ Schaalniveau

duurzaamgebouwd.nl

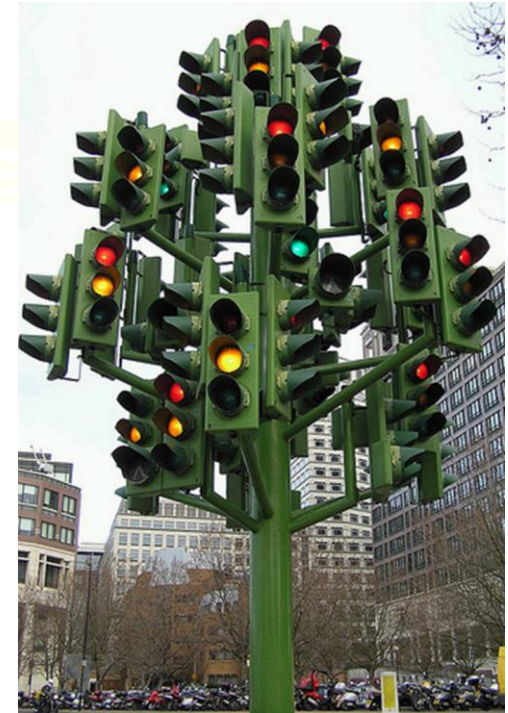

van Genugten
Volkshuisvesting
& Duurzaamheid

Meer, Beter, Sneller en Goedkoper!

- ▶ Met doormodderen realiseren corporaties de 2020-doelstellingen niet, laat staan die van 2030 en 2050
- ▶ Er moeten jaarlijks veel meer woningen worden aangepakt op een hoger niveau
- ▶ “Deep Renovation” en “Energy Refurbishment” is het devies
- ▶ Alleen realiseerbaar als het beter, sneller en **GOEDKOPER kan!** De aanbieders hebben daar een voorname rol!

Voor de transitie van de bestaande sociale huurwoningvoorraad naar gezond, comfortabel, energieneutraal en betaalbaar moeten alle ketenpartners, stakeholders en overheden gelijktijdig de juiste stappen in dezelfde richting zetten.

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Discussietafels

Met Lunch

Mede mogelijk gemaakt door:

Authorized dealer

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Bedankt voor uw deelname!

En graag tot ziens op DuurzaamGebouwd.nl

Mede mogelijk gemaakt door:

